

Zondag 13 oktober 2024

schriftlezingen: Ruth 1: 7- 9a; 14 – 19a en

Joh. 3: 1 - 12

Thema: 'Uw God is mijn God?'

Een heel intrigerend zinnetje.

Ik heb er een vraagteken bij gezet, want het klinkt zo mooi, maar is het wel zo gemakkelijk om dat te kunnen zeggen?

En wat gebeurt er daarmee? Kun je de God van de ander wel zomaar overnemen? En hoe weet je dat jouw God dan dezelfde is als die van de ander.

Zo'n bijbelverhaal van lang geleden staat in het teken van liefde en overgave van Ruth naar haar schoonmoeder toe, terwijl Orpa weer terug gaat naar haar eigen land en haar eigen God.

Maar als je er even goed bij stilstaat is dit moment van het verhaal heel actueel.

Het doet zich voor in het gesprek van de verschillende godsdiensten: Islam en Christendom: Is Allah dezelfde God? Maar ook tussen de joodse godsdienst en het christendom. Tot aan 1948 werd heel duidelijk verschillend gedacht over de joodse opvatting over God en de christelijke. En hoe zit het dan met de verschillende stromingen in het christendom: we kunnen spreken over de vrijzinnige God, of de fundamentalistische God, of de God van de Geest.

Ja, ik kan het nog dichterbij halen: hoe zit het met de God van mijn kindertijd en de God die ik nu beleef. Ook dan kan ik de vraag stellen: is die God van toen dezelfde als de God van nu? Daar hebben we allemaal onze gedachten over.

Het kan ons heel onzeker maken.

Zo van: Er is toch maar één God, en die is en blijft toch dezelfde, anders kunnen we daar toch niet al ons vertrouwen op vestigen?

En we moeten het toch allemaal doen met wat in de Bijbel staat?

Daar kan toch geen sprake zijn van verschillende goden?

Je kunt je voorstellen, dat je met deze vragen zomaar in een moeras terecht kunt komen, of in een oerwoud waar je door de bomen het bos niet meer kunt zien. Dan kan een gesprek uitlopen op een discussie over de waarheid en wie er gelijk heeft en misschien wel tot een heftige strijd (de geschiedenis heeft hier genoeg voorbeelden van), waarbij er van een ware God niets meer overblijft. Of aan de andere kant de mogelijke constatering en het compromis, dat iedereen zijn eigen god heeft en zich daarmee maar moet redden.

Wat ons kan helpen is om een onderscheid te maken tussen onze opvattingen over God en wie God zelf is.

Waar het fout gaat is, wanneer mensen hun opvatting tot waarheid verklaren en daarmee het spreken over hun opvatting over God gelijk stellen aan het spreken over God.

Dat is te begrijpen, wanneer mensen proberen zekerheid te vinden in het leven. Dan wil je meer dan een opvatting en eigen gedachten. Dan wil je dat het waar is wat je denkt!

Zo is het ook in de kerkgeschiedenis gegaan met de vaststelling van de opvattingen over God in taal van die tijd in de vorm van onveranderlijke dogma's, waarin je het geloof kunt vastleggen. 'Uw God is mijn God' wordt dan vervolgens automatisch opgedrongen als 'mijn God is uw God' aan volkeren die overwonnen zijn.

Maar dat geldt eigenlijk ook wel een beetje voor de geloofsopvoeding van kinderen. Ook dan is er sprake van 'jullie God is mijn God'

Geloofsopvattingen worden zo onafhankelijk gemaakt van de veranderende werkelijkheid in de loop van de tijd.

Wat dat betreft wordt zo het vastgestelde geloof met de bijbehorende opvatting over God losgekoppeld van het veranderlijke leven zelf.

En is er misbruik van gemaakt door de leiders van de kerk om die opvatting toe te passen voor eigen doeleinden van invloed en macht.

'God wil het!' was de kreet die mensen aanzetten tot de kruistochten. En vandaag aan de dag horen we die kreten zowel bij de Hamas, de Hesbollah en de islamitische extremisten als wel bij de ultra-orthodoxe joden en misschien ook wel bij een aantal fundamentalistische groepen van het Christendom.

Als je de Bijbel goed leest word je bescheiden.

Dan is ook daar een onderscheid te vinden tussen het gesprek met God en het gesprek over hoe mensen denken over God.

Daar zijn een heleboel dingen over te zeggen, maar dat zou misschien het beste kunnen in de vorm van voortgaande gesprekken in een gespreksgroep.

Hier misschien even een beginnetje, een aanzet voor eigen overdenking.

In de Bijbel vind je een onderscheid tussen de taal van God en de taal van de mens.

De taal van God vind je in het verhaal van Mozes, waar hij vraagt naar de naam van God.

Het antwoord is nietszeggend en alles zeggend: 'Ik ben die ik ben' wat in het hebreuws ook vertaald kan worden met 'ik zal zijn die ik zijn zal'. Als je dat ook nog in verbinding brengt met de uitdrukking in het Nieuwe testament: 'niemand heeft ooit God gezien', dan maakt je dat erg bescheiden om iets over God te zeggen.

Het is een sleutelverhaal voor het spreken over God.

In de joodse traditie heeft het ertoe geleid, dat men de naam van God ('Jahwe') niet mocht uitspreken. In plaats daarvan 'de hemel', 'de Heer', of de 'eeuwige', zonder verdere invulling.

Als het over God gaat, dan gaat het altijd over dingen die gebeuren. Dingen die met Hem verbonden worden, wanneer mensen het 'zien'. Zo worden gebeurtenissen tot 'Gods daden', niet omdat ze dat per definitie zijn, maar omdat ze, meestal pas achteraf, zo ervaren zijn.

Zo is de Bijbel een boek van (heils)geschiedenis in de vorm van getuigenissen van mensen die gebeurtenissen in het licht van het verhaal van God ervaren en herkend hebben.

Een groeiend verhaal, met voortschrijdende inzichten.

Uiteindelijk met de ontdekking dat dat verhaal in de persoon van Jezus herkend en ervaren kan worden als verhaal van God. Johannes zegt het zo mooi: *'het Woord (dat verhaal van God door de eeuwen heen) is vlees geworden en heeft onder ons gewoond'*

Oftewel: als je wat van die onzichtbare ongrijpbare God wilt zien, moet je naar Jezus kijken, naar zijn boodschap, handel en wandel.

Het gaat dus aan de ene kant om iets ongrijpbaars, dat met het woordje 'God' verbonden is en aan de andere kant om de werkelijkheid van de mens, om concrete ervaringen, zichtbaar en tastbaar in het persoonlijke leven.

Als Jezus iets over God en het geloof zegt, dan spreekt hij er ook niet rechtstreeks over, maar in taal van gelijkenissen, dus in beeldtaal. Lees maar in Mattheus 13: 34, 35. (*'...zonder gelijkenis zei Hij niets tot hen...'*)

Waarom in beeldtaal en niet rechtstreeks? Omdat het niet een kwestie is van begrijpen en van het verstand. Dan zou het iets zijn wat mensen zelf verder kunnen invullen en daar de baas over zouden kunnen zijn. En... dat is ook gebeurd.

Geloven in God is een zaak van 'zien' en 'horen', op basis van geraakt zijn. Een kwestie van het hart. En dat staat niet buiten onze werkelijkheid, het gaat over het leven zelf: het kloppende leven. Het grote woord is 'liefde' in al haar facetten, maar dan liefde, die niet gericht is op je zelf, maar die anderen kunnen ervaren als 'gezien' worden, met ontferming bewogen. Als van buitenaf 'geraakt worden', als overstijgende ervaring.

Ja, en dan kom ik als illustratie bij het verhaal van het gesprek tussen Jezus en Nicodemus: Aan de ene kant Jezus, die met beeldtaal iets probeert duidelijk te maken over het geloof en aan de andere kant Nicodemus die met zijn gewone begripstaal probeert dat te begrijpen. En het lukt niet.

Jezus geeft aan, dat het om het hart gaat dat aangeraakt moet worden en dat het dan het hele leven kan vullen. Alles kan veranderen, alles kan nieuw worden in het licht van Gods

liefde. Maar niet als een aanname, of als rationele conclusie, maar alleen als een 'geboorte-ervaring' van 'alles wordt nieuw'.

De taal van God kan in onze werkelijkheid alleen maar beeldtaal zijn, gericht op de dimensie van het hart en het leven zelf, anders zou de menselijke geest het proberen te grijpen en naar zijn hand te zetten.

Dat wil niet zeggen, dat het verstand niet meedoet.

Maar dan gaat het niet in de eerste plaats om logische conclusies, maar om te proberen woorden te vinden die passen bij wat je ervaren hebt in je persoonlijke leven.

Zo is het geloof dat overgeleverd wordt een verhaal van wat mensen hebben meegemaakt en ervaren in het licht van de verhalen uit de Bijbel, zoals hun dat verteld is.

Een verhaal dat in het beeld van levend water (neem het beeld van de stromende rivier) zich vormt naar de bedding van het leven.

Het water zelf (als beeld voor de liefde en het geloof) verandert niet, wel de stroming ervan en de vorm.

Daar waar er geen dammen neergelegd worden, zodat het water niet kan stromen.

En daar waar de temperatuur van het water niet zo laag wordt, dat het water veranderd is in ijsblokken, die ijskoud en onveranderlijk op hun plaats blijven liggen.

Onveranderlijk, als dogma's die los van het leven zijn komen te staan.

'Uw God is mijn God' is een getuigenis van Ruth, op basis van haar ervaringen met het gezin van Naomi, en zeker in het licht van Naomi's onveranderd vertrouwen in het verhaal van de God van Israël.

Opvattingen over God kunnen niet zomaar veranderen. Ze kunnen ook niet bepalen wat je in het leven wel of niet overkomt. Ze kunnen wel steeds verder van het leven af komen te staan en mensen op een dwaalspoor brengen als het gaat om de zekerheden in het leven zelf.

Opvattingen over God kunnen pas veranderen, wanneer je aangeraakt bent door wat er in het leven gebeurt en wanneer je in die situatie ervaart dat je 'gezien' wordt en 'geaccepteerd wordt' zoals je bent.

Kortom als je de werkelijkheid van de liefde van dichtbij meegemaakt hebt. Zo kan het wel naar vorm en uiterlijk veranderen in het leven, bijvoorbeeld wat je opvattingen betreft, maar niet naar inhoud van geborgenheid. Zo kan kinderlijk geloof in en door het leven zelf wel naar vorm en tekst veranderen, zonder dat de inhoud van vertrouwen verdwijnt. Maar dan moet daar wel (levens)ruimte voor zijn!

'Uw God is mijn God'

Het vraagteken kan verdwijnen, als mensen elkaar in de ogen kijken en elkaar kunnen en willen 'zien'. Als je naar de ander kunt luisteren, zodat de ander zich veilig en geborgen weet en zo tevoorschijn kan komen. Als mensen door elkaar geraakt kunnen worden.

We kunnen het tegen elkaar in de gemeente zeggen, ongeacht de verscheidenheid in opvattingen, want het kent de basis van verbondenheid met Gods liefde en elkaars nabijheid.

En daar zoekt ieder woorden bij die die ervaring kunnen weergeven, woorden die verschillend kunnen zijn en passen bij ieders persoonlijk leven. Met de mogelijkheid die te verkennen in het delen van onze ervaringen.

We kunnen elkaar daarop ook bevragen en aftasten, met de mogelijkheid van aanraking en verdieping.

Zo gemeente te kunnen zijn is mijn wens.

En misschien is het wel een geweldige boodschap te midden van alle gewelddadige gesprekken over God in deze wereld.

Amen.